

יכולה שבת שתרחם

המגפה כהזמנה לעוררות השבת האבודה

הרב יאיר דרייפוס

לע"נ אבי מורי ר' בנימין ב"ר אליעזר ע"ה - כ"ט בתמוז
ולע"נ אמי מורתי פוטי ב"ר נחמן ע"ה - ר"ח מנחם אב

את עיקר דברי אייחד ברוח הכותרת, 'יכולה שבת שתרחם', למגפה כהזמנה לעוררות השבת האבודה. המגפה כגילוי סודות השבת והמנוחה, שנגנזו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם.

נפתח בהארה של הרב שג"ר על 'הפגישה המהממת עם המציאות', שפתחה בפניו ובפני קווי מתאר חדשים לתיאור של אמונה ממשית, נוגעת ומעוררת רטט.

ניגע בצורת יראה ה' ואהבתו אצל הרמב"ם, במילים נפלאות מתוך הלכות יסודי התורה. נתגלגל קצת בדמות האמונה של ר' נחמן תחת הכותרת 'האדם שעל הכיסא'.

משם נפליג למבט ממשי ומהמם על כיסופים ודביקות בארץ ישראל, בדרוש של ר' ירוחם ממיר.

מכאן נפליג לעיקר הרשימה - עונג שבת. נצביע על שלוש קטגוריות של עונג שבת ברשימות של הרב שג"ר.

ננסה להציע רוח של התענגות שנפתחה בפני על רקע המגיפה, הרבה מעל ומעבר לקטיגוריות ששירטט הרב שג"ר.

ה' שפתי תפתח

ופי יגיד תהילתך

הפגישה המהממת עם המציאות

נצא לדרך בפסקה מתוך ספר 'הליכות עולם':

את אהבת ה' ואת הוודאות הדתית שלו מוצא הרמב"ם בפגישה המהממת עם המציאות עצמה, לכן הוא מוכן לקחת את ה'הימור' עד סופו ולראות את העולם כפי שהוא, בלי להזדקק לקטגוריות טרנסצנדנטיות. ראייה זו עצמה הופכת להתגלות, המאפשרת לו להסביר בצורה אימננטית תפיסות דתיות יסודיות כדוגמת השגחה, נבואה, טעמי המצוות ומשמעותה של ההיסטוריה. הזירה הדתית היא החכמה האלוקית המתגלה במציאות, זיהוי ההיגיון הפנימי של הדברים עם מקורם האלוקי. לכן הרמב"ם אינו מחפש את הרצון האלוקי השובר את החוקיות ההיסטורית, אלא דווקא את החכמה המתגלה בתוכה, כשם שהוא מתנגד לאמונה המבוססת על נסים. מבחינתו האחיזה באמת של המציאות כפי שהיא מביאה לדבקות העמוקה והמלהיבה ביותר.²

לדוגמה, תיאור ה'פגישה המהממת' של הרמב"ם עם הטבע, מפגש שמעורר אצלו יראה ואהבה: '...והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו? בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים, ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ - מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול כמו שאמר דוד 'צמאה נפשי לאלוהים לא-ל חי' (תהלים מב, ג) וכשמחשב בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו, וירא ויפחד, וידע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה, עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות,

2 הרב שג"ר, 'נצחיות, היסטוריה ואקטואליות: טעמי המצוות לפי הרמב"ם', בתוך: הליכות עולם, עמ' 177-176.

כמו שאמר דוד 'כי אראה שמִיךְ מעשה אצבעותיךְ מה אנוש כי תזכרנו (תהלים ח, ה)...³

ברוח זו רשם הרב שג"ר על תודעת מאבק האמונה של ר' נחמן:

[...] ניתן לומר כי מוטיבציית התשתית של רבי נחמן הנה הרצון להעביר את האמונה לתחום הממשי, על מנת שהמפגש של האדם עם האלוהים לא יהיה מתווך באמצעות האמונה עצמה. כך, אותו דחף שבאופן פרדוקסלי הביא לכפירה המודרנית ממומש במגרש האמונה עצמו. זהו המקום שבו הכפירה נפגשת עם האמונה; הבלתי־אמצעיות, הנובעת מקילוף המציאות מפרשנות כל שהיא, מייצרת את האפשרות הזו. הביטוי לכך הוא האדם על הכיסא, והתקת המלכות והשפיטה לעולמו של האדם. בעולם הסמלי הדברים עלולים להתפרש ככפירה. בעולם הממשי הפער בין האדם לאלוקים מתבטל; העולם הדתי אינו מתרחש בעולמות העליונים (שאותם האדם לעולם לא יוכל להכיר עד הסוף ולכן ההתמקדות בהם יוצרת אצלו ספק) אלא במרחב של האדם עצמו...⁴

מכאן השמיע קולות מהפכניים בפשיטותם, לבטא את תודעת ארץ ישראל, מחד, ואת תודעת השבת מאידך, שהן בעבורו ברית, נדיבות ואהבה. המגמה שלו כל חייו, הייתה לחלץ את התודעה מקיבעון אידיאולוגי לא ממשי. לשחרר את האמונה של הדור הזה, מלפיתה וכבידות שפעם היו אולי מפריס, ועכשיו הפכו לייסורי חנק דמלכא משיחא'. בכך הוא ממשיך את מפעלו של אדמוה"ז, כפי שנראה בהמשך.

3 משנה תורה לרמב"ם, הלכות יסודי התורה ב, ב.
4 הרב שג"ר, שיעורים על ליקוטי מוהר"ן חלק ב, מאמר על תורה א תנינא 'האדם שעל הכיסא', עמ' 338-339.

מנוחת אהבה ונדבה - בעקבות ר' ירוחם ליבוביץ ממיר

בעקבות אירועי עמונה הראשונים, הוא פרסם רשימה 'לא ניצחנו בעמונה', ונשען על דיבורים מופלאים מאד של ר' ירוחם ממיר:

"ומהו העניין של ארץ ישראל?" שאל ממעמקי הגלות ר' ירוחם ממיר⁵, "וכי כל המשא ומתן הלזה היה בשביל מדינה לגור בה? [...] הלא בני הפילגשים זכו מדינות שלימות בלי יגיעה, ומהו עניין א"י שכל כך מסרו נפשם על זה האבות... וכל התורה מלאה בו?" ועונה: "זהו סוד הדבר... א"י הוא הסוד של מנוחה ונחלה, הסוד האמיתי של נטיעה... נטוע בארץ, מחובר ומושרש בתכלית... זהו כל עבודת האדם ליעשות מחובר, ליעשות נטיעה...סוד הגלות הוא ההיפך ממנוחה ונחלה, בלתי נטוע בלתי מקום, ההיפך מכל סוד הארץ".

ר' ירוחם מוסיף ומפרש שגם היחס לאחר תלוי במנוחה זו; "מנוחת אהבה ונדבה - הנה אהבת הבריות יוצאת ממעלת המנוחה, נדבה מוצאה ממנוחה, בלי מנוחה אי אפשר להיות אהבת הבריות, בלי מנוחה אי אפשר להיות נדבה בשום אופן. מאי מנוחה יוצאת שנאת הבריות..."

ארץ ישראל, אם כך, היא ראשית כל בית, ברית. האם היא שטחים, טריטוריה, או נטיעה, צמיחה ושורשים? העץ צריך קרקע לשורשיו, הבית צריך קירות וגג כדי להעניק מחסה וביתיות. אבל כאוהלו של אברהם אבינו עליו להיות פתוח לרווחה, לכל כנפות הארץ, להכניס אורחים ולהאיר פנים. הברכה של הבית איננה רק השפע השורר בו, אלא הארת הפנים, הנאמנות והברית. ו'טובה ארוחת ירק ושלוה בה מבית מלא זבחי ריב'. האם נוכל לקיים

5 בקובץ מאמריו; 'דעת חכמה ומוסר', ח"ב עמ' רו. ר' ירוחם ליבוביץ היה משגיח בישיבת מיר באירופה. נפטר בשנת תרצ"ו, והיה רבם של גדולי המשגיחים בישיבות בדור הקודם. האחרון מביניהם, הרב שלמה וולבה ז"ל שנפטר לפני כמה שנים.

ביתיות ולשמור על הברית בסיטואציה האומללה אליה נקלענו?
האם מחירה של ארץ ישראל בסיטואציה זו לא תהיה הברית
עצמה?⁶

ר' ירוחם משתמש במונחים: שורשים, נטיעה, צמיחה ונדיבות לתיאור הברית, מונחים שכל ציוני טוב לא היה מהסס מלהשתמש בהם בהקשר הארץ ישראלי. הברית היא ההיות שלם עם... ההיות יחד - בברית הנישואין, בברית התורה ובברית יהודי עם ארצו. להיות 'שלם עם', פירושו 'להיות נינוח עם'. להיות איתו, לשהות בהתענגות של היחד ולבוא לזהות עצמית ואינטימית, שהיא נטיעה ושורשים. ארץ ישראל, אם כן, הינה הברית (מושג רחוק כל כך מהתודעה העכשווית). ברית זו הינה הבסיס של התורה, היא הרמוניה ואחדות, זהות עצמית שהינה הוויה של מנוחה השלמה עם עצמה ועם זולתה. הגלות הינה פגם הברית, שהוא 'בלתי נטוע - בלתי מקום'.

ארץ ישראל היא קודם כל בית. הרב שג"ר כאן כדרכו מיטיב לנעוץ את הקנה בנקודה המדויקת. כשאני בא לישיבה, תחושת המיידית בעת שאני יוצא מהמכונית ופוסע אל דלתות בית במדרש, ומסתכל סביב - על הקראוונים, הגבעות, נחל הפירים ואמת המים, היא שאני נטוע פה. הכי נטוע שיש. זו תחושה בסיסית הקודמת לכל - זה זה. זה המקום.

אומר משהו על החברה הישראלית. לפעמים, אני ממש לא מצליח להבין למה אנשים מרגישים שלא נטועים כאן. אף אחד, אף קבוצה בחברה הישראלית, לא מרגישה כאן בבית. לכולם כולם מרגישים שהם צריכים להצדיק את המקום שהם שוכנים בו. אולם, מספיק רק להסתכל סביבנו, במזרח התיכון, ולראות באיזה גן עדן אנחנו חיים. אני מרגיש שצריך טוויסט קטן בעלילה. שה' קצת יגול את עינינו, ונשים לב שאנחנו בבית. וברגעי חסד של הארה, ניתן יהיה לחוות תשוקה, כיסופים ועונג, השתאות ופליאה, מעצם המגע עם רוח הארץ ואדמתה, שהיא ביתיות מענגת.

6 הרב שג"ר, 'לא ניצחנו בעמונה', בתוך: נהלך ברג"ש, עמ' 344-343.

העונג והשבתיות

עכשיו מספר מילים על תודעת ההתענגות אצל הרב שג"ר, והתעצמותה בתודעה שלי על רקע המגפה.

נתבונן בתודעת עונג השבת שלו כפי שהביא לביטוי בכתב. כפי שנראה מיד, הרב שג"ר מבחין בין הארת השבת כהתגלות, כנומינוזי בשפת המחקרים, זו שמתגלה ברגעי המעבר מחול לקודש בכניסת השבת, לבין ההתענגות על 'הישות של הישות' של השבת, שביטוייה הוא באימננטי, במאכלי השבת השמנים דווקא. זהו מבחינתו העונג היהודי!

בניסוח שונה, חוויית ההתענגות מבטאת את המגע המהמם שלו עם המציאות של השבת. לא בספיריטואליות של חוויית ממשק בין רוחות מלמעלה ולמטה, אלא בממשות הווית שכולה למטה, ברוח שבת שמתלבשת בשולחן השבת, במאכלים ובניגונים. זו הישות של הישות. לא מפגש עם האין.

כך רשם לעצמו:

[...] האם הקדושה בעולמי הינה חוויה יוצאת דופן? חוויה נדירה מסתורית, הופעה נישאה ונשגבות שלא מהעולם?
המחשבה הראשונה שעלתה בדעתי הינה שהקדושה בעולמי איננה הניגוד של הטומאה, ואפילו לא של החטא, אלא של החולי. למעשה כפי שאמרתי פעם לחבר, אני דתי כדי להימלט מהבנאליות, כשם אחד מספריו של קונדרה מ'הקלות הבלתי נסבלת של הקיום'. אני מחפש את המשמעותי, את הגיבוי הפנימי, את המשהו שהינו שווה איזו שהיא נגיעה והיא המזוהה בתודעתי עם הקדושה.
היא למעשה משהו שמלווה אותי תמיד, גם בשעות נפילה ודיכאון, ואני מזהה אותה עם הקיום עצמו, בלשון היידגריאנית הייתי מכנה אותה כישותו של היש, וכשישותו של היש נפתחת לפני היא מתגלה כתענוג עמוק, כעונג שבת.
אחד מהזיהויים הבסיסים של הקדושה הינו העונג, זיהוי הנמצא כבר בתנ"ך (בישעיהו פרק נח, יג):

אם תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדשי, וקראת לשבת ענג, לקדוש ה' מכובד, וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר. אז תתענג על ה', והרכבתיך על במותי ארץ, והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר...'

משום מה לא מונה אוטו בין הרגשות העצמיות שמעורר בנו הנומינוזי כפי שהוא מכנה את הקדושה, הקרוב ביותר בתיאורים שלו הינו של ה'מקסים'. נראה לי שהסיבה לכך הינה שהוא מזהה כמובן מאליו, את הקדושה עם טרנסצנדטאליות וכאן הקדושה כעונג הינה מופע אימננטי הנוכח בליבם של הדברים, כישותם, כלשדם. המופע של האימננטיות לכשעצמה.

זאת ועוד, זהו עונג שאני מזהה אותו כעונג יהודי, מאד יהודי. ההתענגות של היהודי בקיומו כיהודי, עונג המלווה בהרמוניה עמוקה מאד. בספרות ובעיקר בעיתונות החרדית אוהבים מאד להיאחז בהופעה זו של קדושה סביב שולחן שבת, יחסים משפחתיים. רוח הארת פנים לכידות, אחדות לבבות העשויה לשרור סביב שולחן זה, ובלי לגלוש לתיאורים שמאלציים, הרמוניה כזו של עונג של הויה המתענגת על עצמה והתופסת את עצמה כהויה יהודית אני חש לא פעם בשבת... לעונג זה מצטרפים מאכלי השבת השמנים בדרך כלל. בספרי חסידות מוסבר שהשלום של השבת הינו קודם לכל שלום שבין הגוף לנשמה, הנשמה היתירה של השבת היא 'נשמה יתירה לאכול ולשתות' [רש"י].

ישנו ויכוח נצחי ביני לבין ילדי לגבי סעודת ליל שבת, הללו רוצים לאכול סעודה חלבית ואני חש בכך פגיעה בעונג שבת, אבל לכל אחד העונג שלו, ואינך יכול לכפות עלינו את העונג שלך הם טוענים בצדק לעומתי. אבל אני עונה להם, שזהו חסרון ביהדות שלהם...

אם כן, הרב שג"ר מבחין בין שלוש הארות השבת:

האחת - ההתגלותית, הקשורה ברגעי המעבר מחול לקודש.

השניה - התענגות במאכלים שמנים (הוויכוח עם ילדיו על סעודות חלביות. הנזיפה שנזף בי שמי שלא אוכל בשר בשבת אינו יהודי!).

השלישית (המופיעה בהמשך הציטוט לעיל) - עונג של גילוי האחרות של האחר. האמירה שאין לשקוע יותר מדי בשמחת הכרס. תובנה שמשקפת את המתח הפנימי אצלו בין ה'היות אצל עצמו', ייחודא תתאה, לבין גילוי האחרות והאמונה של האחר המאמין. כפי שרשם לעצמו בעקבות המהר"ל, ייחודא עילאה.

אישית אני מאד מתחבר לדביקות ברגעי כניסת השבת. מאד לא יודע איך ניתן להתענג מאוכל, במיוחד מהאוכל היהודי השמן בשבת.

רק אולי בעת הזאת, על רקע הבלחות שבתיות מהממשות של המגפה, אני מתחיל להיפתח לעמידה מול ה'מגע המהמם עם השבת' הקשור בשינה ובשבתה, זה שמשתאה נוכח המציאות, ואינו חפוז למלא את חלל ההשתאות במילים ובסדרי שבת, כפי שאסביר מיד.⁷

המגפה והשבת

המגפה העצימה את סוד ההתענגות, הרבה למעלה מהקטגוריות שסימן הרב שג"ר.

ההתענגות היא אינטליגנציה יהודית עמוקה, סוד ההשלמה והפיוס של האדם עם גופו, עם היותו, עם בני אדם.

הארה כזו הייתה לאדמוה"ז, שרשם דיבורים שלא שמעתן אוזן אדם מעולם, ופרץ דרכים חסומות. הוא אכן היה נשמה חדשה, מבשרת יציאה מגלות הגירוש.

התייחסתי אליהם במאמרי 'קולות מעץ החיים האבודים', כאשר דיברתי על אהבה בתענוגים, הדרגה הגבוהה אצל אדמוה"ז:

⁷ בהקשר של העונג מגילוי האחרות של האחר, זה ממש מאתגר ומזמין, וככול שהדבר אחוז בתודעת השבת, זו עשויה להיות פריצת דרך.

[...] במקום אחר מלמד אדמו"ר הזקן שיש תורת סיני שהיא בחינת אירוסין, ויש תורת משיח שהיא תורת נישואין. במעמד הר סיני התגלתה רק חיצוניות התורה, התורה בבחינת אירוסין, ורק לעתיד לבוא תתגלה הבחינה הפנימית, העונג של התורה, שהוא בבחינת נישואין:

'ולהבין הטעם מפני מה אמר על לעתיד דווקא 'משמח חתן עם הכלה' - העניין כי יש אירוסין ונישואין. כי בזמן הזה הוא בחינת אירוסין... כי במתן תורה, אף שהיה גילוי פנים בפנים, היינו רק בבחינת חיצוניות בלבד, באיסור והיתר; אבל פנימיות התורה... לא נתגלה אז עדיין... והרי זה דומה לבחינת אירוסין, שגם שם אינו נמשך עדיין בבחינת פנימית רק הארה חיצונית... אבל לעתיד שיהיה בחינת גילוי פנימיות התורה... אז יהיה בבחינת נישואין... ולכך החתן הוא אומר 'הרי את מקודשת לי' והכלה שותקת, אבל לעתיד כשתתעלה מעלה מעלה, אז תהיה גם כן משפעת ונקרא 'קול כלה'⁸.

אדמו"ר הזקן קושר בין התגלות תורת הנישואין, תורת העונג והפנימיות, ובין התעוררות הנשיות והופעת הקול הנשי. דברים אלו התעצמו אצל האדמו"ר האחרון רבי מנחם מנדל. הוא לימד שהפמיניזם הוא מסימני הגאולה, התנערות שכינה מעפרה. אדמו"ר הזקן פרץ דרך חדשה לדבר לא רק על האדם אלא אל האדם ואנושיותו, לבשר תורה ושפה חדשה, תורה של עונג ושל ממשות קיומית, של זיווג וייחוד בין גבריות לנשיות באדם, ולאותת לשחרור התודעה הנשית. היציאה מן הגלות ברחמים שוב איננה תלויה רק בהתגלות מחודשת של אלוקים, אלא בגילוי הפנים של האדם...⁹

ה'היות אצל עצמו' בימי המגפה כפי שחוויתי אותה בתקופה האחרונה, פתחו בנשמתי מרחבים אינסופיים לגעת בכל האדם. התענגות שמזוהה אצלי עם 'תענוגים ושעשוע'.

⁸ תורה אור ויגש מד, ד.

⁹ הרב יאיר דרייפוס, 'קולות מעץ החיים האבודים', בתוך: שבעה רקיעים, עמ' 75-76.

אני מזמין את עצמנו להתבונן ב'פגישה המהממת' עם אנושות נגועה במגפה. להרפות קצת ממילים ותובנות, שהרביתי לכתוב עליהם ומשהו מזה עלה לאתר 'צירופים חדשים' - 'הארות ורחמים במציאות נסדקת'.

הבנאליות המתלווה לרגעי קבלת השבת כמו גם לשאר סדרי השבת, עשויה להיות מותמרת לריגוש שבתי חדש ושונה. יש בצורת החיים בעולם ובנפש עכשיו, הזמנה להשתאות, להתרוקן ממילים, רק לאפשר הבלחה של אור חדש ממש.

אולי ברוח השיר של ליאונרד כהן, 'בכל יש סדק, כך אור יכול להיכנס',¹⁰ נסכים להיסדק, ואולי נצליח לעמוד מול המציאות המהממת של העולם שמתגלה אלינו, בלי ליפול לקליפות של 'עברנו את פרעה נעבור גם את זה'.

אלוקים מכונס בבדידותו ולוחש ממרומיו וממרומו, לחישות אילמות.

עמידה אילמת נוכח הישות של השבת, עשויה להיות שבת של כל יושבי תבל, היזכרות בגן העדן האבוד, לפני הגירוש שהתמיר ממשות במלל, רוחות שבת כבר יורדות לעולם הקורונה, רק מתבקשת היענות שלא נחמיץ את השעה.

אני מעיד על עצמי שבימי הפסח התפללתי תפילות בגינה בביתי, כפי ששנים לא זכיתי לעשות. מכול הלב והנשמה. ממש עונג תפילה. רק שזה לא נתפס אצלי כהתכנסות מהחברה. בדיוק להיפך.

הרגשתי שאני שליח ציבור של כולם ולרגעים - של כל באי עולם. הייתי פה לאדם, לאנושות ולכל יושבי תבל, שהמגפה וערעור סדרי החיים שלה מקצה עולם ועד קצהו, פתחו את לבם ואת לבו של עולם. כי עומק דליבא של היחיד שספון ביחידותו, הוא עומק הלב של העולם.

כי "גם את העולם נתן בליבם" (קהלת ג, יא).

¹⁰ לאונרד כהן, 'Anthem' (המנון) - // 'There is a crack in everything That's how the light gets in'.

מילות התפילה נתקנו ברוח הקודש ע"י חז"ל, שהם, חז"ל, עומק ליבו של האדם. חשתי הבלחות שבת משיחיות משהו, נחלה בלי מצרים, התפשטות הקדושה, שבת בראשית, של בריאת העולם, למעלה משבת של יציאת מצרים ומעמד סיני.

זכור למעלה משמור.

בחינה גבוהה משלוש הקטגוריות שהתווה הרב שג"ר.

שבת של שלום, של ברכה והתענגות.

עמידה חשופה מול גבולות האגו, וטשטוש בין פנים לחוץ. זהו חיזיון פורץ גבולות למעלה מהתודעה המוכרת.

למעלה מכך, אני חש שהאדם עכשיו עובר שינויים פיזיולוגיים מרחיקי לכת, של התעצמות האונה הימנית, על חשבון האונה השמאלית, של המילים והמודעות והסופר אגו. כי העונג מקורו באונה הימנית, האונה של התשוקות, הפנטזיה והדמיון.

מושגי ההתענגות יעברו התמרה מרחיקת לכת. כך בדומה לחוויה שתיארה חוקרת מוח שעברה אירוע מוחי שפגע באונה השמאלית שלה.¹¹ היא חוותה עולם בלי גבולות. לא היה ברור לה איפה היד שלה נגמרת ואיפה מתחיל הקיר שמולה. נחלה בלי מצרים כפשוטו ממש. מחלה נוראה ופורצת תודעה. מוטציה מברשת. הבלחות מיום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים.

עוד הואר לי שההתענגות הגבוהה ביותר היא השינה בשבת. שב"ת - שינה בשבת תענוג.

השינה עלולה לקליפות של בטלנות ושעמום, אבל בניע קל עשוייה להתגלות כממשק מלא השראה בין הערות לחלום.

11 ג'יל בולטי טיילור (Jill Bolte Taylor) שמה. ניתן למצוא את הסרטון ביוטיוב ובאתר טד.

”וַיִּפֹּל ה' אֱלֹהִים תְּרַדְמָה עַל הָאָדָם וַיִּישָׁן.” משהו מסוד הדורמיטא, חוזר וניעור במגפה. משכי רוחות של סוד, סף התפרצות, כבר מנשבים אחר כתלנו.

אחרית דבר

מה מכל זה יישאר להמשך הדרך?

למדתי מניסיון חיי, שיש הבלחות שעתידות להיעלם בגלגלי השיניים של השגרה, אבל משהו בלתי הפיך כבר קרה.

אני חש היטב, שגם חזרה לשגרה לא תשכיח מה שפלש בסדקים שניבעו בתודעה של כלל האדם.

ככול שנשביח את התודעות הללו, הדבר עשוי להאציל שבתיות על שגרת היום-יום. למשל על תרבות הנהיגה - 'נהיגה שבתית' בימות החול.

התפילות עשויות לנבוע ממש מעומקא דליבא, לא עוד שגרה מפוהקת, אלא היענות לתשוקות של תפילות שחבויות בלב כל עובד ה' מבקש אלוקים.

נראה שמערכת ההתייחסות לאוכלוסייה המבוגרת, כבר זוכה להעצמה שרק תגבר.

שלל השלכות על ריסון נורמות של בילויים לטובת משפחתיות מועצמת. מה שהיה נראה חוב חברתי של צורות של שְׁמֻחוֹת, כבר משתנה. מוצאים טעם וחן בחתונות עם מיעוט משתתפים ומיעוט הוצאות כספיות.

ועוד שלל השלכות.

שבת היא הארת ההיות בתוך עצמו. רק אני ונשמתי, רק אני ואלוהים. תודעת נבדלות במערה של התבודדות. מערה שעשויה לאורות גבוהים, אבל עלולה להפיל אדם ללבדיות, והרי לא טוב היות אדם לבדו.

אכן יש בשבת צד של דכדוך וכיליון וחורבן. לצד האור הגבוה של רעווא דרעווין, פולשים מחשכי הבדידות והלבדיות הבלתי נסבלים של הקיום.

"ויכולו" לשון כליון. "וינפש" - ווי אבדה נפש. 'שית אלפי שני הווי עלמא וחד חרוב'.

שינויים עמוקים עשויים להתרחש באדם, ככל שייתן אמון שליבו הנשבר, זקן ושבע ימים, והסדקים שניבעו בדמותו, יאפשרו פלישה של אורות חדשים לתהומות נשמתו.

לקום בבוקר ולראות את המוכר, את הסביבה הקרובה, בפנים חדשות.

הדור נאה זיו העולם.

אני מתפלל שהמילים הרוטטות ששיקעתי כאן, יהיו בבחינת תפילות ותחינות, ושבע"ה יעלו לרצון לפניו יתברך.